

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO (año) XLVI št. 1-2

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

Januar - junij 1999

SLOVENŠČINA VSTAJENJA

*Še to zapel bom v mrzlem februarju:
da me nekoč ustavil bo Stražar
na točki,*

*kjer se pot za v večnost križa,
rekoč v najlepši mi slovenščini:
"Pozdravljen!"*

*Upam,
da bo smer nakazal,
kjer ne smeji se mi peklenski mraz,
in kjer "Pozdravljen!" znova me osreči,
slovenščino Vstajenja govoreč.*

*Jezike bomo govoriti znali -
mar ni Gospod za vse
od mrtvih vstal?*

*V vsemogočnem Duhu bomo
src Občestvo*

*in radovali se slovenščine.
Mar ni Marija, naša ljuba Mati,
v svetà jezikh govorila nam?*

*In sveti Angeli so -
gluhonemi?*

Sam Božji Duh je jezik dal ljudem.

In Božji Sin je vekomaj

*Beseda,
za nas*

vstajenskih zlogov stavčni red.

*O, beri Ga - vstajenski Zdaj pomeni,
v slovenščino že zdavnaj preveden.*

*Tako resničen v našem je jeziku,
kot v pravih barvah govorica slik,
kot v pravih merah srčna melodija,
kot mrak morjá odstirajoči sij.*

Vladimir Kos

Z nami živi Prešeren

LETOS se je v argentinskih poletnih mesecih - januar, februar - nebo še posebej odprlo in razširilo. Toliko sinjine se je verjetno zbralo iz najglobljega juga, iz Atlantika, iz severnih pragozdnih in peščeninskih neskončnosti. V takem najvišjem poletju je mogoče doživeti optimistično vsebino življenja v vsej človeški in metafizični razsežnosti. Zato sem prepričan, da pride v februarju v te kraje, kjer je dovolj pristnega slovenskega okolja, naš pesnik ljubezni in slovenstva in da ostane z nami nekaj najlepših dni in svetlih noči. V tem poletnem času je Prešeren v podobnem duhovnem razpoloženju kot takrat ko je leta 1844 vzplamtela iz njegove ustvarjalnosti domoljubna Zdravljica. Z njimi gremo proti vinorodnim hribom andske Mendoze in naprej v Bariloche, pokrajino patagonskih jezer in gozdov. (Letos jih je uničil ogenj, ki je divjal tiste dni in upepelil tisoče hektarjev). Planinski svet, je bil vedno Pesnikov mit; naš južnoameriški sicer ne tako domač in prisrčen, je pa - tako kot triglavski - poln poezije in zakladov neslutene naravnega kraljestva. In prav tako kot slovenski, je tudi ameriško indijanski v posesti davnih demokratičnih izročil. In ko srečujem po velikem buenosaireškem okrožju naše "lepe Vide" ki so velik zaklad slovenske zvestobe v zunanji Sloveniji in ko vidim rdeč nagelj na njih prsih, nikogar ne vprašam, ampak vem - to so nageljni iz Prešernove dežele; za eno - starejšo, ki je videla že vsa morja Amerike - pa sploh vem, da je njen nagelj iz Pesnikovega groba.

Ampak z nami živi Prešeren "med svojimi", saj tu je en del "slovenščne" ki dela za svoje materialne in višje cilje. Nekoč smo to izrečno potrdili v literarno - gledališkem nastopu "Poet med nami" (1959). Ko smo zaradi večnega slovenskega odhajanja in prebegovanja - pred Lahij in Tevtoni, pred Turki, pred domačo in tujo gosposko - izgubili lepote svoje domovine, smo jih bili prisiljeni vsaj z nečim in nekako nadoknaditi. Zatekli smo se v tradicijo, igro in pesem; ustvarili šole in cele vasi; gledali smo, da so se naši "obiski" počutili kot doma - ali še bolje. In so prihajali... nekateri - Balantič, Hribovšeh, Debeljak - so pa sploh desetletja živeli med nami. Ko sem to premišljal, se je vroč in jasen poletni dan že nagnil v prijeten večer; in tedaj sem zaslišal (vem, bil je Pesnik): "Ni mejá za slovenski spomin... za brate dežele predrage!" Presunjen sem se s težavo zavedel in šele čez čas zbral misel in besedo za odgovor: "Nismo se spominjali z zunanjimi nastopi in visokodonečo besedo - v nas je bilo notranje sozvočje s tvojo poezijo. Čutili smo polet duha in tega smo predajali otrokom in mladini. Naši možje pa so pri sebi izgovarjali, kot zagovor življenja proti smrti, Mogla umreti in stara Sibila..." Da, težko so odhajali zdomski ljudje dokončno v tujino - dejal bi, težko in lahko: v njih zavesti je bila vsekdar neomadeževana podoba domovine.

Svetla južna noč je že padla na hiše in drevesa, ko se je Pesnik še enkrat oglasil - tolažilno: "Ena se vam je želja spolnila... Slovenija je raztegnila svoje meje prav do vaših vasi, to je - na ves slovenski svet." - Blizu polnoči je bilo, ko so se od juga privalili težki oblaki, v katerih se je kar naprej svetlikalo in pogrmevalo. Bližala se je ena od poznopoletnih neviht in kmalu je završala silna burja med borovci in ogromnimi evkalipti. Umaknil sem se - vedel sem, da je tudi Pesnik v slepečem bliskanju odšel.

Da, kmalu bo prišla jesen in zima in šele nato bom spet pričakoval nove obiske.

France Papež

(marec 1996, še ne objavljeno,

Pišejo nam

Bariloške razglednice

Še enkrat v deželi jezer in silnih gorá, obisk znanih in nepoznanih poti, stezá, razglednih točk - in pozabljenih stopinj. Po sledih, ki nenadoma prikličejo v spomin davne dogodivščine: študentske rajže iz časov, ko je imel vlak lesene klopi in je vozil en dan in pol. Nato družinske počitnice s šotorom ali brez njega, pa vmes sezonsko delo. In končno čisto prosto križarjenje širom andskega pogorja in patagonskih planot, v družbi prijateljev.

Sončno dopoldne. Pogled na jezero in na gore za njim je čudovit. Tu pod oknom lepo pokošen travnik, na levo in na desno smreke, breze, brinje. Svet pada proti cesti, se spusti v globoko kotanjo, bolj na desni hrib zakriva razgled, za njim se vleče jezero do izliva, ob njem mesto. Prav na sredi razglednice se zrcali ozek pas Nahuel Huapija, za njim veriga Cuyin Manzano, še dalje proti severu sneženi vrhovi, katerim ne vem imena.

Opoldne smo se povzpeli na hrib, ki nas loči od jezera Gutiérrez. Ker ni stezá smo se prebijali skozi požgano pobočje: rogovile grmičevja, bambusa, vse ožgano, da smo bili črni kot dimnikarji. Ampak vrh je bil vreden navora. Vidi se zgornji del mesta, cesta proti Mascardiju, dober del Gutiérriza - in na to stran Villa Catedral kot na dlani. Proti severozahodu, skoro v nedogled, Nahuel Huapi, razčlenjen v dolge rokave. Za Catedralom se skrivata Cerro López in Capilla.

A ne morem v srce patagonske pokrajine. Oko se sicer sprehaja po hribih in dolinah, a steza do Pod skalce me čaka zastoj. Južni vrh Catedrala me od nekdaj pozdravlja, z vabi me zaman. Ako bi imel primerno družčino, bi se okorajžil za zmerno turo, vsaj do Freyve kočje. Ostajajo pa le spomini. Pet študentov pet dni pod skalco: mrzle noči, a dnevi kot sončna pesem gorám in vodám, prostosti in mladostni smelosti. Pet deklet nas je, že na noč, prosilo za prenočišče, pa smo jih odslovili. Potem si tega nismo mogli odpustiti. Zavedli smo se, da smo padli pri izpitu, katerega vsebine nismo povsem uganili. Steza do kočje je bila takrat neznansko dolga in naporna, otovorjen sem bil kot živinče. Zdaj bi rad razveljavil oni vtis, pa ne utegnem.

Tako sem nehote zašel na druge poti. Z bariloških stezá sem se zahodil in se znašel čisto na drugem koncu sveta. Paradokсна bit zdomca: raztegnjen je med dva svetova, mostove gradi med bregovi, katere loči ocean podolgem.

In sem se znašel na stopinjah romarja Nitarda, ki se je v letu Gospodovem 999 namenil iz rodne Burgundije v Sveto deželo, da bi tam dočkal konec sveta ali prihod Gospodov: *Maranathá*. Pot ga je peljala preko Primorske, tam ga je benediktinski opat zadržal kot lektorja v samostanu v Štivanu. Tam je pričakal leto *mille et non plus mille*, a nič se ni zgodilo.

Rebulov roman je en sam spev, od začetka do konca, krščanskemu hrepenenju po prihodu Absolutnega. In v tej luči visoka pesem dovršenosti stvarstva: spev lepotam narave, človeški ljubezni in posvečenemu življenju. Spev v himnični klaviaturi z zelo dobro impostacijo mogočno donečega basbaritona. Knjiga, da jo prebereš v enem dušku!

Potem sem si zaželel malo poezije in sem vzela v roke lično opremljeno knjižico z naslovom *Žarometi*,

Gitice Jakopin. Izkazalo se je, da je povest. Pritegnil me je sočen jezik, vsakdanja ljudska govornica, barvita in duhovita. Kratak sprehod po polpretekli slovenski stvarnosti, posebno socialni in politični. Potem sem zvedel, da je bila avtorica celo v Bariločah. In tako je njena knjiga prišla na Cirilovo polico.

Vmes me je Janko Bohak pospremil po stezah človeškega razvoja in zastoja v osebnosti rasti: po sončnih poteh zorenja in po gluhih lozah nesprejemanja, nerazumevanja. Avtorjevo ime mi je bilo od nekdaj znano, pa nisem vedel od kod. Zdaj vem, da je sodelavec Družine. Njegova *Srečanja z ljudmi* mi je najprej služila za prevajalca strokovnih izrazov iz psihologije. A tudi za izostritev zavesti o krhkosti človeške uravnovešenosti.

Naslednji izlet je bil v leta povojne osvoboditve. Jožko Kragelj me je popeljal skozi sedmero krogov slovenskega arhipelaga političnih pripornikov. *Moje celice* je naslovil popis zaporov, zasliševanj, ponižanj, dvakratne sodbe, prisilnega dela. Še eno pričevanje o revolucionarnem sodstvu, kako je montiralo sodne procese in obsojalo nedolžne ljudi. Zelo pogosto na smrt - s poznejšo pomilostitvijo in prisilnim delom. Kraglju so pomilostitev eno leto zamolčali. Za hujšo negotovost.

Občudujem odpornost in samozavest tega primorskega duhovnika. Nikoli ni klonil, pa tudi toži ne čezmerno. Nasprotno, druge je bodril in celo zabaval. In končno obisk Prekmurja, ki ga malo in nič ne poznam.

Ciril mi je priporočal *Psalme vaškega župnika*. Dr. Jože Smej je z veliko ljubeznijo noveliral življenje in delo župnika Ivana Baše, prekmurskega narodnjaka, buditelja in branilca slovenskega človeka, ko je bilo Prekmurje še pod Madžarsko. Knjiga je napisana tako prijetno, tako razgibano in tudi duhovito, da se bere kot čebele beró nektar: od cvetke do cvetke, od grškega do latinskega gesla, citata; od preprostega vaškega speva do zanosnega psalma. Prevzela me je osebnost Ivana Baše, njegova pristnost, teža njegove besede in pomembnost njegovega dela. Velikan po duhu, ljudski po čutenju! Presenetil pa me je tudi avtor, mariborski pomožni škof, saj nisem vedel, da tako dobro piše.

Zunaj - patagonski svet v hudi suši. Požari grozijo od vsepovsod. Nekaj dni je bila jezerska kotanja prekrita z dimom: lebdel je nad celo pokrajino - nepremično - kot smog.

Notranji svet pa žari v podobah "starega kraja", malo po branju, malo po spominjanju. In tako pomislim: zanimiva, kar bogata je usoda izseljenskih dvoživk. Saj dihamo s polnimi pljuči! Polovico z ameriški, občutimo namreč njeno telurično moč in jo ljubimo. Drugo polovico pa s slovenski, po hrepenenju, po skrivnostni zavezi s koreninami našega rodu.

Opoldne je potegnil veter s severa, popoldne je naraščal in se zaletaval v smreke in bore s patagonsko silovitostjo. Zdaj, proti večeru se je unesel. Slika - razglednica - se je razčistila, a brez dežja. Podoba raja se koplje v zadnjem soncu, Cuyin Manzano je lepo razčlenjen v svetlobo in sence, po rebrih. Jezero spokojno sanja v kotanji, zelenje pošumeva v pozdrav poslavljajočemu se dnevu. Nad gorami nekaj belosivih potujočih oblakov! Nemara naznanjajo moje potovanje, v kratkem, proti severu. Nazaj v cuyansko oazo.

Rode Vinko

Ob stopetdesetletnici smrti pesnika ljubezni in bolečine Franceta Prešerna

Ponatis eseja, ki ga je leta 1949 objavil Koledar Svobodne Slovenije
"Ob stoletnici smrti pesnika..." izpod peresa Jeremije Kalina – dr. Tineta Debeljaka.

SLONIM na bregu Oceana na Južni poluti zemlje s krvavimi nogami od dolgoletnega tavanja – brezdomec – od taborišča do taborišča in strmim proti severu k ekvatorju in čez...

Vali pljuskuje vame kot pesem. V prsih mi buči kot bolečina, ki ne more iz srca. Kako naj se izpovem ... kako?

Val šumi pesem. Kot pesem, ki nas je spremljala vso dolgo pot od Ljubelja h koroškim jezerom in v italijanske ravni do obali, kjer se je spustila z nami na val in še zdaj pljuska v naše srce. Trpi kot ljubezen. Odkod se je vzela? Odkod poje kot namesto mene?

Iz groba v Kranju, odkoder smo se dvignili čez Ljubelj. Iz neiztrohnjenega srca stoletnega groba.

Prešernova pesem!

Z nami hodiš in v nas živiš vsevdilj naša naj-zlah-tejša vsebina. Vedno kipeča in trpeča.

Na srcu te nosimo, kot dišečo domačo prst za naše bridke dni v tujini. Lek ljubezni si, ki si ga davamo v skelečih nočeh na odprte rane, zadane nam od sovraštva brata in sveta. Si kot tavajoči prijatelj s srčno bolečino, ki nam dela zvesto družbo, ko "brez miru okrog divjamo" in ne vemo, kam. Ti sprašuješ, za nas "oblak neba in val morja, kam drvi nas sem in tje vihar" – in z nami ne najdeš "mesta vrhu zemlje, kjer bi pozabil to gorje" izgnanstva, odmaknjenosti od srečne zvezde, ki je ostala na drugi poluti. Ti si z nami blodeči mornar, ki ve, kaj morju upat sme, a ne, kaj bratu. Ti si naš pevec ljubezni, ki smo je polni, ki bi jo tako radi razdali in darovali ljubljeni rodni zemlji, od katere – trdosrčne, krute in zločinske, smo se sami odpehnili in nočemo pred njene oči, kakor si jo tudi želimo. Ti si pesnik tega odprtega neba, ki smo si ga zaprli sami na svoji "brezkončni poti"... veslajoči ribiči, "zgubljeni... utopljeni..." se bojiš...

O, Prešeren – pesnik Ljubezni in Obupa in Upa!

Sedim na robu Oceana in vzdrhtevam od valov ljubezni njegovega srca: z njim pojem podoknice svoji ljubici zlatolasi, ko luna sije – in mi srce udarja kot kladivo na zvon. O zdaj mi je žena kot Primičeva Julja: kot zvezda na nebu, ki ne morem do nje, trdosrčna, ki mi odgovora dati ne sme. Njeno ime vežem s Prešernom v podekvatorske gazelice, z njimi vzdihujem, da jo ljubim, pa ji tega ne morem sporočiti drugače kakor po zvezdah in po valih, ki vežejo oba bregova, in po ticah galebih ki "nad potjo letajo"; tam pa me opravljajo ženice... čas hiti. Kdo bo Mahaon moji rani? In njeni? In kaj bo "plačilo vročine, ran in žeje – sam ne vem", in pesnik ne ve... S Prešernom ji vijem sonetni venec in mesto Julijinega imena postavljam pod zvezde njene začetnice: ob njem spremljam v Domovini viharje jezne in razprtije, ledeno zimo in solz mokrocvetično poezijo, ki jo rode izdihljaji njenega srca... ko gleda krog sebe "življenja gnus"... maščevalne Erinije... "ur temnih sile"... O nevesela rast v domovini, nekdam tako

8.II.1849 - 8.II.1999

cvetoče pokrajine. Prebiram poezije: Kako rad bi gledal v svoje Julje oči: pa mi "dva jezna Keruba z mečem ognjenim" presekata moj vid in ne vidim v objubljeni deželici, čeprav "so vsi čudeži noči razodeti" v Tvoji lepi pesmi... h kateri romam kot v Rim ali v Kompostelje, da po Tvojem slikanju ugledam sled glorijske zveste.

Tvoja pesem nam greje srce v tujini, Tvoje čustvo nam niha naše – in "Tvoja nesreča, Tvoje "brezno brez vse rešne poti" požira naš obup; razklani smo kot "hrast, ki vihar na tla ga zimski tresne", "okrog nas drvita skrb in potreba", umiramo počasne smrti "kot sveča, ki ji reje manjka"... O koliko klofut smo prejeli skozi naša taboriščna čakanja, naše "življenjske ječe", dokler nismo našli poti "sem, kamor meč preganjavec ne seže", sem, "kamor njih krivic ne bo za nami"... "otrpnili, so nam udje in sklepi, srce preživo je okamenelo... butare so se navadila pleča in podplat je koža čez in čez postala" od naše štiriletne begunske poti... Zdaj "smo tnalo neobčutljivo"... kot Ti, pesnik, ko Ti je bila odmaknjena ljubezen...

Tvoja pesem, Prešeren, je naša. V srce jo lovim v tujem svetu in ogrevam jo s svojim življenjem.

Prešeren:

Pesnik Ljubezni – do žene in obupa zaradi nje, pesnik njenega "bogstva" in vanj izgubljene vere –

mi je nismo izgubili, vero vanjo, nam so jo odvzeli nasilno in trpimo s Tabo, s Tvojo pesmijo.

Pesnik **Ljubezni – do Domovine**, kot Mojzes jo nam kažeš, to "podobo raja" po kateri divjajo zimski viharji. Zamaknjenec v mir slovenske vasi, svoje Vrbe, "srečne vasi domače". Pesnik žalosti nad slovensko usodo!

Pesnik **Ljubezni – do Človeka**, glasnik človeko-ljubja, bratstva vseh narodov, zdravice dobremu človeku! Pesnik razočaranja nad razbitimi oltarji kreposti, idealov mladosti!

Prešeren:

Pesnik **našega boja med krščanstvom in poganstvom**, ko "kri, prelita po Kranji, Korotani napolnila bi jezero"... Stvarnik Bogomile, Marijine device in Črtomirovega krsta pod slapom Savice. Ob Tvoji pesmi spremljam boje naših branilcev Bogomiline vere, ki so na Turjaku padli kot oni v Ajdovskem gradcu, ko so se zamenjale zgodovinske vloge: novi pogani so pobili slovensko verno vojsko. "Slovenec že mori Slovenca brata – kako strašna slepota je človeka!" in domači naskakovalec s tujo pomočjo "ne jenja prej, dokler ni zadnja sraga krvi prelita... dokler njih kdo sope, ki jim bila je vera čez vse draga..." Tako leže ti naši mrličiči "ko ob ajde žetvi al pšenice po njivah tam leže snopovja kope" ... In vendar: zadnji ostanki te pobite – v naših dneh krščanske – vojske gredo – ne v Oglej, temveč v Rim – da se bodo vrnili na Bogomilino željo kot – **rimskokatoliški misijonarji nazaj "med Slovence in dalje čez njih meje"** (morda v Rusijo?) "do smrti tam preganjat zmot oblake".

S Tabo gledam to novo pokrstitev naroda ob Savici in s Tvojim bučečim valom pojem himno **Bogu-Ljubezni**, o Prešeren – "frajgajst" – pevec odpovedi svetni ljubezni zaradi Večne in Nesmrtni, kot Tvojo in našo vero v živega osebnega Boga, danes pri nas tako preganjanega po še in še poganskih Črtomirih, pojem s Tvojo besedo:

*da smo očeta enega sinovi
ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi,
da ljubiti mormo se...*

Jubileji

Dne 2. aprila 1999 je dopolnil **60 let** naš dolgoletni član in sourednik revije Meddobje pisatelj **Lev Detela**. Leta 1960 se je s svojo ženo, pesnico Mileno Merlak, naselil na Dunaju, kjer oba delujeta kot svobodna književnika in publicista. Lev Detela piše v slovenščini in nemščini in je objavil že 30 knjig s prozo, dramami, esejmi in pesmimi. Njegov zadnji roman "*Jantarska zveza*" je pravkar izšel pri celovški Mohorjevi založbi.

Dne 2. junija je dopolnil **75 let** življenja v Tokiu živeči član SKA, pesnik in publicist **p. Vladimir Kos SJ**, eden najvidnejših kulturnih ustvarjalcev slovenske diaspore. Kljub fizični razdalji že pet desetletij čutimo mladosten utrip njegovega s slovenstvom in krščanstvom napolnjenega srca.

Obema jubilantom iskreno želimo še mnogo zdravih let plodnega ustvarjanja!

*da pravi Bog se kliče Bog ljubezni,
da ljubi vse ljudi, svoje otroke,
da zemlja, kjer vijo viharji jezni,
je skušnjski kraj, da so naš dom visoke
nebesa, da trpljenje in bolezn,
z veseljem vred so dar njegove roke,
da čudno k sebi vod otroke ljube,
da ne želi nobenega pogube;
da vstvaril je ljudi vse za nebesa,
kjer glorijska njega sijje brez oblaka,
oko ni vidlo, slišala ušesa
veselja, ki izvoljene tam čaka,
da sprostenim bo vseh težav telesa
se srečnim izpolnila volja vsaka,
da tamkaj bodo božji sklepi mili
te, ki se tukaj ljubijo, sklenili...
da srečen je le ta, ki z Bogomilo
up sreče onkraj groba v prsih hrani...*

O Prešeren, Ti pesnik **Ljubezni**, svetne in narodne in tudi božje...

Slonim na bregu Oceana – naplavljenec brodoloma, vržen na novo zemljo: Prešernova pesem mi poje pozdrav kot besedni val domačih studentov in rek, kot mavrični slap Savice, kot utrip slovenskega človeka, z neizmerno **človeško ljubeznijo in bolečino**, morje, v katerega se izliva naš potok... "Nebo in pekel" – hrepenenje in poraz: v sebi ga doživljam. Prešeren nam ga je izrazil pred stoletjem – Prešernova pesem je naša: ob srce nam udarja kot ob kamen na obali in vanj nam poje tiho, intimno, naš prijatelj in sočustvovalec, naš Veliki in Največji Pesnik...

Doma pa ga bodo postavili kot suho soho na pedestal gromovitih besed in v nas udarjajočih strel, kot donebesni spomenik revolucionarju, svobodomislec in aktivistu-partizanu, kot pesniku razrednega sovraštva in nevere...

Le mehki, šumeči val mi pljuska ob krvave noge kot jagnje, da mi jih zaleči z volno za pot domov...

Vem: to je njegova pesem, Nesmrtna. Živa Pesem Ljubezni in Boli in od onstran Oceana, iz groba, ki je mrtev že stoletje.

Ne bom se odmaknil z njene obali.

Jeremija Kalin (Dr. Tine Debeljak, 1949)

Pišejo o nas

Založba ZRC SAZU je v sodelovanju z založbo Rokus izdala epohalno delo – Slovensko izseljensko književnost v treh knjigah. Delo je uredila Janja Žitnik v sodelovanju s Helgo Glušič in je rezultat raziskovalnega projekta Inštituta za slovensko izseljenstvo pri ZRC SAZU ter sodelavcev drugih ustanov, skupno šestnajstih avtorjev. Knjige podrobneje predstavljajo 145 piscev, ki so v drugih domovinah objavili več kot 500 knjig, skupaj pa kar okrog 300.

Monografija obravnava v prvi knjigi preteklo in sedanje literarno in deloma politerarno delo Slovencev v drugih deželah Evrope, v Avstraliji in Aziji, v drugi knjigi je predstavljena književnost Slovencev v ZDA in Kanadi, v tretji knjigi pa avtorje v Južni Ameriki.

Knjige

Izhodišča in smer (dr. Marko Kremžar)

Naš znani javni delavec in pisatelj dr. Marko Kremžar nam je podaril novo knjigo z naslovom "Izhodišča in smer katoliškega družbenega nauka". Knjiga ima 333 strani. Izšla je v založbi Družina v Ljubljani.

Kot avtor sam pove v predgovoru, je namen knjige razmišljanje o katoliškem družbenem nauku. To razmišljanje se razvija v glavnem na podlagi cerkvenega socialnega nauka, kakor so ga učili papeži od Pija IX (1846) preko 2. vatikanskega koncila do ene zadnjih okrožnic sedanjega papeža Janeza Pavla II "Evangelij življenja" iz leta 1995. Avtor se torej opira na dokumente najvišjega cerkvenega učiteljstva zadnjih 150 let, v kolikor so ti obravnavali izrecno ali vsaj obrobno katoliški socialni nauk. To je nauk, ki je obsežen v papeških okrožnicah, pa tudi v važnih nagovorih raznih papežev v omenjenem obdobju.

Knjiga je razdeljena na 11 poglavij, v katerih so bolj ali manj sistematično obdelane vse velike socialne teme, ki so bile predmet cerkvenega učiteljstva zadnjih desetletij. Na mnogih mestih avtor dobesedno navaja važna mesta iz teh dokumentov in nato ob njih podaja svoja bogata razmišljanja.

V kronološkem zaporedju nas avtor seznanja s tem, kar je Cerkev v teku poldruega stoletja učila o socialnem vprašanju. Seveda to ni le golo seznanjanje bralca s cerkvenim družbenim naukom. Tudi če bi se Kremžar omejil samo na to, bi imela knjiga svoj velik pomen in bi bilo njegovo delo zelo koristno. Spoznali bi, kako je cerkveno učiteljstvo budno spremljalo dogajanje človeške družbe in ga skušalo z lučjo od zgoraj osvetljevati in pomagati reševati vsakokratne socialne probleme. Toda našemu avtorju je nauk cerkvenega učiteljstva le zunanji okvir, povod in podlaga za njegovo osebno razmišljanje o vprašanjih, ki jih obravnavajo cerkveni dokumenti.

V teh razmišljanjih je poglobitni doprinos in zaslug knjige, ki jo kratko predstavljam. Ta razmišljanja so priča avtorjeve široke razgledanosti na tem področju. Na vsaki strani dokazuje, da ne orje ledine na polju katoliškega družbenega nauka. Ne ostaja pa pri strogo družbenem nauku. Njegova razmišljanja posegajo zelo pogosto na moralne teme, ki presegajo ozki okvir socialnega nauka in socialne morale. S tem dokazuje, da je knjigo napisal ne le kot socialni teoretik, temveč tudi kot splošni moralist. Vsakdo bo lahko dobil v njegovih razmišljanjih mnogo lepih misli in pobud za svoje osebno krščansko življenje in delovanje. Poleg tega, kot sam pravi, bežno posega tudi na filozofsko, zgodovinsko in teološko področje, s čimer se je seveda izpostavil izzivu, da bo kdo takšni njegovi trditvi nasprotoval ali pa jo vsaj dopolnil. A tega se Kremžar ne ustraši. Ta izziv sprejema, ker ni hotel le mrzlega podajanja katoliškega socialnega nauka, ki bi obogatil tozadevno bralčevo znanje. Hotel je, da ta nauk prestopi prag teorije in se začne uresničevati v vsakdanjem življenju kristjana. Iz istega razloga pogosto tudi pokaže, kako katoličani v preteklosti na tem področju nismo storili svoje dolžnosti in smo v neki meri krivi današnjih težkih socialnih problemov.

Avtorjeve analize so brez dvoma v glavnem pravične in zadete enako kot tudi njegove napovedi za bodočnost. Seveda pa se avtor zaveda, da ni do konca dognal vsega, kar je hotel z razmišljanji dognati in povedati. To v predgovoru tudi jasno pove. In ne more biti drugače. Obravnava težko snov, socialni in gospodarski nauk - tudi tega zadnjega se namreč avtor pogosto dotakne -, v katerem je težko priti do zadnje jasnosti. Čeprav je namreč res, da družbeni nauk, ki ga podaja cerkveno učiteljstvo, vsebuje mnogo absolutno gotovih in resničnih načel, ki bodo vedno veljavna, ker temeljijo na naravnem moralnem zakonu ali pa celo na nadnaravnem razodetem nauku, pa vendar tudi Cerkev še nima o vsem zadnje jasnosti in bo zato treba še veliko študija in razglašanja za pridobitev večje jasnosti. Zato je razumljivo, da tudi v Kremžarjevi knjigi ni vse dokončno pojasnjeno.

Kremžarjevo delo kot celota je resnično bogat doprinos k boljšemu poznanju in umevanju katoliškega socialnega nauka. S knjigo je nam, Slovencem v tujini in doma, naredil lepo uslugo. V današnjem zmedenem času je še posebno potrebna velika jasnost v teh vprašanjih. Da preživlja ves svet veliko zmedo, zlasti na moralnem področju, ne more dvomiti človek, ki zna trezno gledati današnji svet. Zato ni čudno, da premnoge ljudi, tudi dobre katoličane in morda predvsem te zajema nek splošen dvom o tem, kaj je moralno dobro in kaj slabo. Zato smo Kremžarju iskreno hvaležni za trud, ki ga je vložil v to svojo novo knjigo.

Alojzij Kukovica S. J.

Ne na črni način

*Zdaj vem, zakaj je toliko oblakov
z noči črnino zjutraj oškropljenih -
ker noč na njih magnetofonski trak
je vtisnila brezmočnih src trpljenje.*

*In zora z žarki črni trak prebira
in včasih ji solze zastró oči.
Le kdo bi ji lahko oči odpiral?
Za film o Križu, ki vso noč ne spi...*

*Te črne pesmi nočem črno peti:
iz groba Vstalemu jo bom zapel.
Naj spet dovoli Mamici razpeti
roké čez svet, skrivaj osirotel.*

Med. (5.7.5.7.7 zl.)

*Čebel marljivih
med-ves strnjen v sladko moč!
V vseh dnevih sivih
treba je iskati snov,
čakajočo z barvami.*

S prirčnim pozdravom za Veliko noč!

Vdani

Klavdij Kos.

Drago Jančar: Temna stran meseca

Nekaj stavkov iz predavanja pisatelja Draga Jančarja pri SKA dne 30.4.1999 pod naslovom: Pisatelj in demokracija – temna stran meseca:

...Komunizem in njegov totalitarizem sta zgodovina. Tako ju je treba obravnavati. Včerajšnji komunisti so lahko danes demokrati, v tem ni nobenega problema. Toda, da bo tudi v naši zavesti postal to kar je, se pravi zgodovina, si ga moramo najprej v celoti priklicati v spomin. In ko se bo to zgodilo, bomo razumeli, da ne smemo ničesar pozabiti. Še najmanj življenj, ki jih je ta sistem uničil ali poškodoval. Ne smemo, kakor v nedavni preteklosti še enkrat pasti na izpitu človeške solidarnosti in se predati brezbriznosti, pa četudi je to samo solidarnost v spominu. In stvari je treba poimenovati z njihovimi imeni...

...Naj ne bo nobenega maščevanja...vendar pa v imenu kulture in civilizacije ni mogoče braniti spomenikov ljudem, ki so uvedli teror in nekulturo ter Slovenijo za dolga leta spremenili v pokrajino nasilja, strahu in molka...

...Šele takrat, ko vemo, kaj demokracija ni, lahko dobro razumemo, kaj je oziroma kaj bi morala biti... Zato moramo z izkušnjo totalitarnega stoletja, ki so ga ljudje na našem koncu sveta izkusili v vsem obsegu, začeti spet živeti z duhom dvatisočletnega evangelijskega izročila in s prakso moderne, liberalne in tolerantne skupnosti.

Intervju

6. decembra 1998 je bil v Družini objavljen intervju s pisateljem Levom Detela, s katerim se je pogovarjal Jože Zadavec. Objavljamo osrednji del tega intervjuja.

Posredništvo med kulturami je pomemben in potreben posel... Posredovanje mora biti večsmerno. Informirati mora same Slovence o pozabljenih delih njihovega literarnega in duhovnega doprinosu, hkrati pa mora biti zavezano interkulturalnosti, saj nismo v svetovnem jeziku zakoreninjena skupnost... Več kot dve desetletji sem z informativnimi članki, esaji in prevodi slovenske literature v nemščino skušal opozarjati na dogajanje na Slovenskem. Toda besedo, glas sem hotel vedno dati tudi zamolčanemu, prepovedanemu, ubitemu. Že leta 1964 sem v švicarskem tedniku Die Weltwoche opozoril na uničenje revije Perspektive, pisal sem o Balantiču, Majcnu, Grumu, Kocbeku kot posebnem kritiku slovenskih in splošnočloveških nedonošenosti, hkrati pa sem se zavzemal za vseslovensko vzajemnost in spravo in zato v svoje obravnave vedno uvrščal tudi komunistične avtorje... Reči moram, da je bilo, kljub vsem nesrečam in pomislekom na strani oblastvenih struktur dovolj kvalitetnih ljudi, drugače bi bila kriza duha danes še bistveno hujša in temna stran meseca z zakritimi naklepi še bolj strašna. Sicer pa mislim, da to posred-

niško delo ni kaka moja posebna zasluga. Nastalo je iz posebne nuje, iz prepričanja, da so pesniki Kocbekovega ali Cankarjevega tipa prava vest naroda, osebnosti, ki spodbujajo k boljšemu nadaljnemu življenju naroda in njegovih ljudi. Iz pozabe obujajo tisto, kar bi prepovršni oportunisti, lahkoživci, grabežljivci in sleparji radi pozabili, vendar brez njega ni prave narodne identitete, ki mora vedno koreniniti v resnici in pravici. Od tod ni daleč do očiščevanja, do katarze, ki je zame še vedno ena bistvenih, a žal preveč pozabljenih ali vsaj na rob potisnjenih komponent vsake umetnosti. Tako obujanje zgodovinskega spomina (od) tehta več kot vsa uradna politika in njeno zamejeno politikantstvo skupaj.

Pisateljeva in prevajalčeva dolžnost je, da se trudi za boljše kulturno in literarno informiranje med narodi, kajti prav na tem širšem prostoru se bo pokazalo, ali smo dovolj močni za humano prevrednotenje svetovnega ustroja in za pravilno komunikacijo med "manjšimi" in "večjimi" narodnimi telesi na osnovi popolne enakopravnosti. V tem kontekstu bi se moral rojevati tisti "homo novus", novi človek, zaradi katerega se ne bi več bal za usodo svojih vnukov in bodočih pokolenj v tem še vedno vrtoglavnem svetu. Značilni pisatelji so pravzaprav "novi ljudje". So tisti pričevalci, ki pripovedujejo tudi tujcu resnične zgodbe našega življenja - v želji, da bi bilo dvoreznega tujstva vedno manj in vedno več pravega sosedskega prijateljstva na podlagi boljšega razumevanja naših različnosti.

Razstave

Predstavitev razstave Ivana Bukovca

14. nov. 1998 v Mendози

Srečanje s slovenskim umetnikom ni pogost dogodek našega društvenega življenja.

Zato smo gostovanja slovenskega umetnika iz Buenos Airesa *Ivana Bukovca* še posebej veseli!

Hvaležni smo za trud ki ga je daroval - ne samo s pripravo potovanja k nam pod Ande, temveč, in pred vsem, za požrtvovalno delo, za vse dolge ure iskanja, mnogokrat mučnega dela skozi že vse svoje življenje.

Življenje vsakega umetnika je zgodovina iskanja načina, izbiranja sredstev za izražanje svojih doživetij.

Umetnikovo življenje je v bistvu zgodovina njegovega lastnega oblikovanja!

Danes med nami navzoč *Ivan Bukovec*, je človek ki stalno dela, pripravlja svoje rezbarije in kipe, barva stvaritve svojega življenja, svoje osebnosti in z njimi osrečuje in bogati ljudi. Z vsakim končanim delom se *Ivan* razkriva in nam nudi skrivnosti svoje duše, svoje življenje in celó svoje osebno mišljenje. Lahko rečemo, da je vsaka umetnina hči umetnikovega časa in celó mati umetnikovih doživetij. Tako nam trdi ruski umetnik Vasilij Kandinsky.

Vsaka umetnina se rodi - pride med nas kot prava, živa, misteriozna, enigmatična in mistična stvaritev.

Nato zapusti umetnika, zaživi svoje življenje, doseže svojo osebnost, se spremeni v samostojno bitje, kot če bi imela svojo duševnost.

Slikarstvo je v slovenski kulturi najuspešnejša in najbolj priljubljena likovna umetnostna vrsta.

Kadar govorimo o umetnosti mislimo predvsem na slikarstvo, in priče likovno umetnostnega snovanja med nami so uglasene predvsem z ozirom na slikovit izraz.

"Predvsem je po svoji zemljepisni naravi izredno slikovita, pisana in živahno razgibana zemlja kjer živimo Slovenci. Ta je nedvomno vplivala na naše osnovno slikovito razpoloženje." Tako nam govori Francé Stelé v svojem delu "*Slovenski slikarji*". Prav tak pogled nam podá dr. Fran Šijanec ko opisuje čut Slovencev za slikovito izražanje. Pomislimo na panjske končnice, poslikane skrinje, celo rezbarske, keramične, kovinske in steklarske izdelke, naše vezenine, na naše ljudsko tipično ornamentiko in ne nazadnje prav na naše kmečko stavbarstvo.

Kdo je *Ivan Bukovec*?

Rodil se je leta 1932 v Brezovici, danes Trnovec pri Sv. Katarini na Gorenjskem.

Leta 1950. se je naselil v Argentini. 1960 končal Umetniško šolo Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu, katero so vodili akademska slikarka Bara Remec, slikar Milan Volovšek, akademski kipar Francé Ahčin in umetnostni zgodovinar Marjan Marolt.

Ivan je ilustrator knjig, revij in slovenskih zdomskih časopisov, ustvarjalni član Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu in bil več let vodja njenega likovnega odseka.

Nocoj nam pride v spomin in lahko pripišemo tudi Ivanovemu trudu besede slovenskega slikarja Jakopiča, ki je ob otvoritvi razstave Četrte generacije v Ljubljani že leta 1928 takole zapisal:

"V tujih krajih smo morali poslušati umetnostne nauke in se vzgajati kakor sirote v dobredelnih zavodih.

Navzeli smo se nekoliko tujega duha.

Sprejemali smo pač lahkoverno vse kar nam je svet dajal.

Pa obrniti hočemo svoj pogled globoke vase, da zasledimo samega sebe in moremo z lastno pametjo ločevati dobro od slabega."

Ivan Bukovec je živel v obrobju Velikega Buenos Airesa in se razvijal v argentinskem okolju; a zavedal se je, da je Slovenec, gojil slovenstvo in zato ga danes lahko opredelimo kot slovenskega izseljenskega slikarja.

Izraz njegove začrtane življenske naloge je ravnokar uspešno končana razstava ciklusa **Slovenija - Pampa**, iskreno doživeta sinteza slovenstva in argentinskega okolja, sinteza ljubezni do rodne domovine in svoje druge domovine Argentine.

Ivan Bukovec je sodeloval od leta 63 dalje pri 35 skupinskih razstavah in nad desetih samostojnih, poleg vsakdanjega dela. Opremil je več slovenskih knjig, zbor-nikov Svobodne Slovenije, Duhovnega Življenja, Mladinske vezi in še in še.

Leta 1995. je samostojno razstavil svoja dela v Škofovih zavodih v Ljubljani.

Takrat je dr. Ivan Sedej izrazil in potrdil, da ima Ivanovo slikarstvo tudi slovenske značilnosti, zato, je priznal, da je to slikar ki sodi v skupnost slovenskih umetnikov.

Nocoj ne bomo analizirali in skušali opredeliti Ivanovo delo. To prepustimo strokovnjakom.

Zbrali smo se, da prisluhnemo njegovim slikam.

Skušajmo se predati doživljanju.

Vsaka slika ima svoj čar. Mogoče se nam zgodi, da odkrijemo skrivnostno povezavo z oblikami in barvami, da zaslišimo v svoji notranjosti isto melodijo, ki je navdušila slikarja, ko jo je ustvarjal.

To je Ivanova želja; zato nas nocoj obišče. To bo njegov uspeh!

Arh. Božo Bajuk

POVABILO

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA Vas vljudno vabi, da se naročite na revijo **MEDDOBJE** (letno izideta dve dvojni številki, skupaj 330 strani). Celoletna naročnina za Argentino in Južno Ameriko je \$ 30,- (USD), za ostali svet pa 35,- (USD). Naš naslov je: Ramón L. Falcón 4158, 1407 BUENOS AIRES, Arg. Plačila na ime: Alojzij Rezelj.

Kulturni večeri

ki so bili:

17. februarja 1999 - Slovensko planinsko društvo je ob priliki praznovanja svoje 48. obletnice povabilo slikarje Slovenske kulturne akcije na **skupinsko likovno razstavo** v Občinskem razstavišču (Salón SCUM) v Bariločah. Svoja olja, akvarele in pasteles so razstavljali sledeči slikarji (po abecednem redu): *Andrejka Dolinar, Marjetka Dolinar, Helena Klemenc, Tone Kržišnik, Andrej Makek, Adriana Omahna, Veronika Šparhagl* in *Milan Volovšek*. Slikarje je pozdravil predsednik SPD arh. Andrej Duh, nato je zborček slovenskih otrok pod vodstvom ge. *Lučke Kralj Jerman* zapel nekaj narodnih pesmi, zatem pa je prof. *Andrejka Dolinar* predstavila naše umetnike in njihova dela. Lokalni kritiki so razstavo sprejeli s toplim priznanjem in daljšim člankom v časopisu *El Cordillerano*.

17. aprila 1999 je v Slovenski hiši predaval dipl. jur. **Anton Drobnič** pod naslovom "Slovenija – pravna država?". Zanimiva tema in predavateljjev prestiž sta pritegnila številno publiko, ki je sodelovala v živahni in dolgi debati.

30. aprila 1999 je prav tam predaval priznani slovenski pisatelj in publicist **Drago Jančar** pod naslovom "Pisatelj in demokracija – Temna stran meseca". Pred nabito polno dvorano je predavatelj mojstrsko razčlenil zločinskost komunističnega totalitarizma od leta 1945 do 1991, katerega posledice še danes niso izbrisane. Debata, ki je sledila, se je zavlekla dolgo v noč, publika pa je nagradila predavatelja z dolgotrajnim aplavzom. Drago Jančar je prišel v Buenos Aires na povabilo slovenskega Veleposlaništva ob priliki tukajšnjega Knjižnega sejma, kjer je sodeloval na osrednji slovenski prireditvi dne 25. aprila s predavanjem pod naslovom: "Privlačnost praznine". Ta tekst nameravamo objaviti v Meddobju št. 3-4. – 2. Maja 1999 pa se je pisatelj Drago Jančar udeležil privatnega srečanja z dvanajstimi slovenskimi književniki v Argentini.

7. maja 1999. je predaval v Slovenski hiši kulturni delavec iz Clevelanda (ZDA), gospod **Srečo Gaser**. Podal je obširen in zanimiv opis kulturnega delovanja slovenske imigracije v ZDA v različnih obdobjih naseljevanja, prav do danes. Poslušalci so z zanimanjem sledili njegovim besedam in nato v širšem razgovoru poglobili razna vprašanja.

15. maja 1999. je bila v mali dvorani Slovenske hiše odprta "Razstava novih slikarjev", ki jo je SKA že delj časa načrtovala za širši krog slovenskih slikarjev v Argentini, preko časopisnih vabil in kasnejše selekcije, z namenom, da se pritegne vse naše likovne ustvarjalce in se jim nudi možnost zaenkrat te skupinske razstave, kasneje pa morda še posameznih. Razstava je imela lep uspeh in splošno priznanje obiskovalcev, saj je sodelovalo kar osem slikarjev, ki še nikoli niso razstavljali v slovenski

Dejavnost naših članov

(izven okvira S.K.A.)

LIKOVNI ODSEK

13. marca 1999 je v cerkvi Svete Družine v Mostah nadškof Franc Rode blagoslovil križev pot, delo našega člana, kiparja in slikarja **Ivana Bukovca**, ki je bil osebno navzoč pri slovesnosti.

26. maja 1999 je odprla v Centro Cultural General San Martín samostojno razstavo naša članica slikarka **Adriana Omahna**.

LITERARNI ODSEK

V Celovcu pri Mohorjevi družbi je nedavno izšel zajetni zgodovinsko – utopični roman *Jantarska zveza*, izpod peresa našega člana in sodelavca **Leva Detela**, katerega odlomke smo že in bomo še občasno objavljali v Meddobju.

Pri Celjski Mohorjevi družbi je izšel ponatis romana "Ljubljanski triptih", ki ga je avtor **Ruda Jurčec** predstavil leta 1955 na literarnem natečaju SKA in prejel prvo nagrado. Knjigo je zelo dobro ocenil Igor Bratož v Književnih listih (11-2-1999), kjer obravnava tragično obdobje zamolčane literature v dobi totalitarizma in omenja obenem Simčičev roman "Človek na obeh straneh stene", ki je tudi doživel ponatis in splošno priznanje v matični domovini.

V Ljubljani je izšla pri knjižni založbi CLARITAS razširjena izdaja (300 strani) filozofskih razmišljanj profesorja **dr. Milana Komarja** pod naslovom *Pot iz mrtvila*, ki sta jo uredila Zorko Simčič in Igor Senčar. Knjigo toplo priporočamo v branje!

GLASBENI ODSEK

V mesecu novembru 1998 so uspešno zaključili evropsko turnejo naši **buenosaireški pevci** *Ani Rode, Luka Debevec, Cvetka Kopač, Matija in Matej Debevec*, ter še dva argentinska pevca. Spremljal jih je pianist *Ivan Vombergar*. Nastopali so v Parizu, v Ljubljani, v Mariboru, v Celju, Kopru in Trstu.

V maju 1999 je bila predstavljena v Buenos Airesu v Teatro Avenida Mozartova opera *Don Giovanni*, kjer sta v glavnih vlogah nastopala **Luka Debevec** in **Vera Golob**.

V mesecu maju 1999 je sodeloval kot co-repetitor pri Rossinijevi operi *Seviljski brivec* v Teatro Colón v Buenos Airesu pianist *Ivan Vombergar*. V zboru pri isti operi je sodeloval tudi **Marcelo Brula**.

V teku maja 1999 bo naš zborovodja profesor **Andrej Jan** začel tečaj za zborovske dirigente iz Argentine in Čila.

skupnosti. Sodelovali so (po abecednem redu): *Colombini Gabriela, Drobnič Ljudmila, Grbec Cecilija, Hafner Eli, Savnik Delia, Voršič Vladimir Jurij, Zavrtnik Branko, Zupančič Miriam*. Odprla je razstavo voditeljica Likovnega odseka SKA *prof. Andrejka Dolinar*, pozdravni nagovor pa je pripravila *dr. Katica Cukjati*.

Y.S.C. & CORR. CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. L. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. GLAS es propiedad de la Acción Cultural Eslovana. Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina. Urejuje ga odbor, pod koordinacijo tajništva. Glavni urednik: Marjan Elletz. Director: la Comisión directiva bajo la coordinación del secretario. Tisk / impreso en: Editorial Bóraga del Centro Misional Bóraga Colón 2544, (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina. Izhajanje GLASA SKA denarno podpira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina.